

Syyttäjälaitos

10.2.2021

Dnro 003/61/21

Eduskunta
Lakivaliokunta

HE 232/2020 vp

Hallituksen esityksessä on kysymys kansainvälisen siviili-ilmailun turvallisuuteen liittyvien yleissopimusten ja ja niitä täydentävien pöytäkirjojen hyväksymisestä ja tähän liittyvästä kansallisesta lainsäädännöstä.

Syyttäjälaitos on tarkastellut esitetyn vaikutusta rikoslain 1 luvun toimivaltasäännöksiin sekä sopimuksessa kerrottujen tekojen rangaistavuuteen.

Rikoslain 1 luku

Yleissopimus edellyttää Suomen rikosoikeudellisen toimivallan ulottamista rikokseen, joka on tehty ilma-aluksessa, joka laskeutuu Suomen alueelle ja jossa rikoksesta epäilty edelleen on, sekä rikokseen, joka on tehty sellaista ilma-alusta kohtaan tai sellaisessa ilma-aluksessa, joka on vuokrattu ilman miehistöä vuokralleottajalle, jonka päätoimipaikka tai sellaisen puuttuessa vakituinen asuinpaikka on Suomessa.

Hallituksen esityksessä on esitetty edellä kerrottua koskevaa lisäystä rikoslain 1 luvun 2 §:ään lisäämällä siihen uusi 3 momentti. Mainittu pykälä on otsikoitu *suomalaiseen alukseen liittyvä rikos*. Toisena vaihtoehtona on ollut lisäys saman luvun 7 §:ään tai sen nojalla annettuun asetukseen.

Rikoslain 1 luvun systematiikan kannalta voisi vielä pohtia lisäystä 2 §:n sijasta 7 §:ään tai sen nojalla annettuun asetukseen. Kyseisen 1 luvun pykälissä 1-6 toimivaltaperuste on sidottu Suomeen tai suomalaisiin, mikä myös ilmenee pykälien nimikkeistä. Sen sijaan 7 § liittyy nimenomaan Suomen tuomiovallan ulottamiseen Suomea sitoviin sopimuksiin perustuen luonteeltaan kansainvälisiin rikoksiin.

Riippumatta siitä, kumpaan lainkohtaan lisäys tulisi, merkitsee se sitä, että Suomen lakia voidaan soveltaa riippumatta tekovaltion lainsäädännön sisällöstä. Hallituksen esityksessä selostetun mukaisesti Montrealin pöytäkirjan IV artiklan 2a kohta velvoittaa säätämään tuomiovallan

ulottamisen kaikkiin rikoksiin eikä ainoastaan Pekingin yleissopimuksessa kerrottuihin. Siten kaksoisrangaistavuusvaatimuksesta luopuminen ulottuu myös tavanomaisiin rikoksiin, jotka olisi tehty Suomeen laskeutuvassa tai Suomessa sijaitsevalle vuokralleottajalle miehistöttä vuokratussa ilma-aluksessa. Rikoksen teko- tai lippuvaltion lainsäädännön selvittäminen esim. ilma-aluksessa tapahtuneessa matkustajien välisessä pahoinpitelyssä ei olisi jatkossa tarpeen.

Uhkaus tehdä sopimuksessa rikokseksi määritelty teko

Pekingin yleissopimuksen 1 artiklassa on lueteltu vakavia ilmailuturvallisuutta vaarantavia rikoksia, jotka sopimusvaltion tulee saattaa rangaistaviksi omassa lainsäädännössään. Artiklan 3 kohdassa veloitetaan sopimusvaltio säättämään rangaistavaksi myös uhkaus tehdä artiklan 1 kohdan a-d ja f-h alakohdissa tai 2 kohdassa tarkoitettu rikos. Hallituksen esityksessä on lähdetty siitä, että rikoslain 25 luvun 7 §:n laitton uhkaus ja 34 luvun 10 §:n perätön vaarailmoitus kattavat artiklan 3 kohdassa edellytetyt.

Syyttäjälaitoksen näkemyksen mukaan sopimuksessa tarkoitettu uhkaus ei tule katetuksi laittomalla uhkauksella ja perättömällä vaarailmoituksella. Kysymyksessä on lukuisten henkilöiden turvallisuuteen kohdistuva uhkaus, joka välttämättä ei tule lainkaan uhattujen, jos niitä on edes yksilöity, tietoon. Laittoman uhkauksen tunnusmerkistön mukaan teon täyttyminen edellyttää sitä, että juuri uhatulla henkilöllä on ollut perusteltu syy pelkoon. Riittävää ei siten ole, että esim. lentoturvallisuudesta vastaavat henkilöt olisivat saaneet uhkauksen tietoonsa. Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate estää tulkitsemasta lainkohtaa laajentavasti.

Korkein oikeus on päätöksessään KKO:2013:50 käsitellyt mm. tätä kysymystä:

15. Rikoslain 25 luvun 7 §:n sanamuodon perusteella uhatulla tulee olla perusteltu syy omasta tai toisen puolesta pelätä henkilökohtaisen turvallisuuden olevan vakavassa vaarassa. Uhkausta tulee siis tarkastella uhatun henkilön näkökulmasta. Myös ennen nykyistä säännöstä voimassa olleen laitonta uhkausta koskevan rikoslain 25 luvun 12 §:n (491/1969) tunnusmerkistössä on uhkauksen kohdistuminen määritelty samalla tavalla kuin nykyisin. Mainittua säännöstä koskevan hallituksen esityksen (HE 68/1966 vp s. 13) mukaan rikoksella uhkaamisena rangaistava teko olisi arvosteltava sen henkilön kannalta, johon uhkaus on kohdistunut. Voimassa olevaa säännöstä koskevassa hallituksen esityksessä (HE 94/1993 vp s. 104) on todettu, että aikaisemmassa uudistuksessa laittoman uhkauksen säännöstä oli muutettu niin, että uhkauksen vakavuus tuli arvioida selvästi uhatun henkilökohtaisen mittapuun mukaan. Säännösten sanamuodot ja niitä koskevat esityöt osoittavat siten, että rikoslain 25 luvun 7 §:ssä tarkoitettua laittoman uhkauksen tunnusmerkistön täyttyminen on riippuvainen siitä, että nimenomaan uhatulla henkilöllä on ollut perusteltu syy pelkoon.

19. Laitonta uhkausta koskevaa säännöstä tulkittaessa on kuitenkin otettava huomioon rikoslain 3 luvun 1 §:stä ilmenevä rikosoikeudellinen laillisuusperiaate. Säännöksen mukaan rikokseen syylliseksi saa katsoa vain sellaisen teon perusteella, joka tekohetkellä on laissa nimenomaan säädetty rangaistavaksi. Tässä tapauksessa kysymys on tilanteesta, jossa suojeluvastuussa oleville henkilöille on välittynyt tiedoksi internetissä julkaistu kirjoitus, joka on sisältänyt valtioneuvoston jäseniin ja eduskunnan henkilöstöön kohdistuneita uhkauksia. Nämä suojeluvastuussa olevat henkilöt ovat pitäneet uhkauksia vakavina. Sitä vastoin uhatut henkilöt itse eivät ole olleet tietoisia kirjoituksesta. Korkein oikeus katsoo, että tulkinta, jonka mukaan laittoman uhkauksen tunnusmerkistö täyttyisi myös tällaisessa tapauksessa, olisi lain sanamuodon ulkopuolelle menevää laajentavaa tulkintaa syytetyn vahingoksi.

On perusteltu aihe olettaa, että syyte laittomasta uhkauksesta sopimuksen tarkoittamassa tilanteessa, jos sellainen nostettaisiin, ei menestyisi.

Perätön vaarailmoitus on myös tässä yhteydessä ongelmallinen. Sen käsillä olo edellyttää, ettei vaaratilannetta todellisuudessa ole. Sanamuodosta on lisäksi pääteltävissä vaarailmoituksen liittyvän väitettyyn jo olemassa olevaan vaaratilanteeseen. Uhkaaminen sen sijaan kohdistuu lähtökohtaisesti tulevaisuuteen.

Syyttäjälaitos katsoo, että täyttääkseen yleissopimuksen 1 artiklan 3 kohdassa edellytetyn, tulisi Suomen säätää tästä erillinen rangaistussäännös.

Valtakunnansyyttäjä

Raija Toiviainen

Valtionsyyttäjä

Tuuli Eerolainen